

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

**ОДЕСЬКИЙ ПРИВАТНИЙ
ЗАКЛАД ОСВІТИ
«ТІКВА-ОР САМЕАХ»**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ**

Збірник наукових праць

**Одеса
2022**

УДК 371
ББК 74

Ухвалено Вченою радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
Протокол № 8 від 24.03.2022 р.

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор Черненко Н.М.
кандидат педагогічних наук Рищак Н.І.

Сучасні проблеми навчання і виховання : збірник наукових праць
/ Упорядник І.О. Бартенєва. Одеса, 2022. Лютий. 220 с.

У збірнику наукових праць розглядаються актуальні питання сучасної педагогічної науки. Матеріали стануть у нагоді для викладачів закладів вищої освіти, здобувачів вищої освіти, аспірантів, педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти

*ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»
ОДЕСЬКИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ «ТІКВА-ОР САМЕАХ»*

© Кафедра педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», 2022
© Одеський приватний
заклад освіти «Тіква-Ор Самеах», 2022

10. Стельмахович М. Г. Вибрані педагогічні твори: у 2 томах. Т. 1 / За ред. Л. В. Калуської. Івано-Франківськ. Коломия: Вік, 2011. 520 с.
11. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Акта, 2012. 340 с.
12. Унгурян І.К. Формування гуманних взаємовідносин педагога та учня як складова педагогіки партнерства нової української школи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. Вип. 4. С. 330-335.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Ноздрова О.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*

Ключові освітні компетентності фахівця – це сукупність його особистісних якостей, загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності, гармонійна інтеграція яких в педагогічній діяльності дає оптимальний результат [1].

На перший план висуваються внутрішні якості: особистісні якості, тобто структура особистісних здібностей та рис характеру, його загальна культура, управлінські та організаторські можливості, а вже потім – кваліфікаційна компетентність, яка передбачає знання, уміння, навички з отриманої спеціальності [3]. Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього фахівця є складною багаторівневою стійкою структурою його психічних рис, що формуються внаслідок інтеграції досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, значущих для вчителя особистісних якостей і мають окреслені суттєві ознаки (мобільність, гнучкість і критичність мислення) [2].

Як свідчать численні педагогічні дослідження (В.І.Бондар, Л.В.Зиков, М.І.Жалдак, Л.М.Карамушка, В.І.Маслов, О.І.Пометун), професійно-педагогічна компетентність спеціаліста є більш широким формуванням і містить у собі наступні елементи: інструментальні компоненти (знання, уміння, активність, самостійність, індивідуальність) та особистісні якості (тактовність, комунікабельність, доброзичливість, емоційна врівноваженість) [2]. Переважна більшість учених до структури педагогічної компетентності включає вміння й досвід професійної діяльності.

Реформа загальноосвітньої й професійної школи вимагає: інтенсифікацію педагогічної творчості та дослідницької роботи викладачів та студентів, стає необхідною умовою сучасних вимог до підготовки вчителя.

Удосконалення системи підготовки фахівця не враховує усі можливості його дослідницької діяльності. Дослідницька робота є педагогічним драйвером формування професіонала.

Роль вченого-педагога у цьому процесі значна й важлива.

Вирішення суперечностей сучасного педагогічного процесу можливе через врахування закономірностей діалектичної взаємодії суспільних та індивідуальних цінностей, що дозволяють подолати такі характерні риси традиційної навчально-виховної системи як авторитарність, відсутність діалогу, замкнутість. Українські наукові школи повинні орієнтуватись на використання таких тактик, прийомів і методів «науково-розвивальної» стратегії впливу, які б реалізувались у відкритому діалозі педагога-вченого й студента. Це б створило оптимальні умови для розвитку позитивної мотивації до дослідної роботи й навчання [1]. Навчання й виховання це творчі процеси, в яких створюються умови для «саморозвитку й самонавчання, осмисленого визначення своїх можливостей і життєвих цілей» [3].

Сьогодні потребує лідерів нової формації. Людей компетентних, відповідальних, здатних мислити неординарно. Проблема виховання молодих лідерів – це проблема підготовки людини майбутнього, людини, яка відповідає вимогам ХХІ століття.

Якщо ми розглянемо основу реформування загальної середньої освіти, то Концепція «Нова українська школа» акцентує увагу на підготовці конкурентоздатного випускника, що вміє критично мислити, змінювати навколишній світ, вчитися впродовж життя, патріота з активною позицією, новатора. В цьому контексті виникає науковий дискурс про нову структуру школи, яка, відповідно до Закону України «Про освіту», передбачає три рівня повної загальної середньої освіти: початкова освіта (чотири роки); базова середня освіта, яка здобувається в гімназії (п'ять років); профільна середня освіта, яка здобувається в ліцеї або закладах професійної освіти (три роки) [6].

Формула нової школи, яка представлена у Концепції «Нова українська школа», складається з восьми ключових компонентів [6]. Нова модель навчання може забезпечити реалізацію таких векторів - наскрізний процес виховання, який формує цінності особистості; децентралізація та ефективне управління, що надає школі реальну автономію (заклад може самостійно формувати освітні програми, складати навчальні плани з навчальних предметів відповідно до стандартів середньої освіти, обирати підручники, методики навчання й виховання); педагогічне спілкування, що ґрунтується на партнерстві учителя, учня й батьків; орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.

Ще однією особливістю інновацій в освіті – це застосування технологічних «ноу-хау» – пошук пілотних майданчиків для впровадження інновацій, докорінна зміна форм і методів навчання – перехід до освіти за компетентностями; орієнтація на освітні стандарти ЄС; забезпечення справедливого підходу до фінансування шкіл через розумний і прозорий розподіл внесків між державою, органами місцевого самоврядування, батьками.

Стосовно старшої школи – це мультипрофільна модель навчання, яка дозволяє уникнути зайвого перевантаження учнів: «сильні» учні можуть отримати знання в навчальному плані «по максимуму», а «слабкі» – здійснити вибір відповідно до своїх можливостей. Вона дає унікальну можливість

кожному учню зробити власний вибір для оволодіння тими знаннями, які допоможуть йому в майбутньому вступити до вищого навчального закладу. Ця модель стимулює мотивацію до більш серйозного й поглибленого вивчення тих предметів (мультипрофільного навчання), які знадобляться після закінчення середньої школи, дозволяє сконцентруватися на необхідному.

Мультипрофільне навчання виступає як засіб диференціації та індивідуалізації навчання, що дозволяє за рахунок змін у структурі, змісті й організації освітнього процесу максимально враховувати інтереси, схильності та здібності учнів, створювати умови навчання відповідно до їх професійних інтересів і намірів відносно продовження освіти [3].

Перед сучасними закладами освіти постає завдання навчити людину самостійно оволодівати новими знаннями та інформацією, навчити вчитися, виробити потребу в навчанні впродовж життя.

У ХХІ столітті отримання знань стає суттєвою рисою способу життя кожної людини. Вивчення впливу глобалізаційних процесів на розвиток неперервної освіти відображено в працях М. Згуровського, В. Кременя, Л. Лук'янової, Н. Ничкало.

Важливе значення для дослідження проблем неперервної освіти мають праці з філософії освіти В. Андрущенка, Г. Васяновича, І. Зязюна, Н. Кузьміної, В. Лутая, Н. Лобанова, А. Новікова. Окремі аспекти неперервної професійної освіти розглядають Б. Громовик, Р. Гуревич, Т. Жидких, Г. Кільова, Л. Романишина, О. Титаренко та інші [3].

Формування професійної компетентності фахівця повинно відбуватися у особистісно-орієнтованому освітньому просторі.

Особистісно-орієнтоване навчання вимагає, перш за все, створення кожному студентові умови для саморозвитку, творчої самореалізації, стимулювання дослідницької роботи.

Серед цих першочергових завдань в цьому сенсі є:

- забезпечення усвідомлення студентами завдань та вимог майбутньої професії у науковому ракурсі;

- формування у майбутніх фахівців професійно-психологічної спрямованості особистості;
- організація дослідної активності кожного студента;
- врахування у процесі взаємодії зі студентами індивідуальних особливостей кожного;
- максимальне використання в освітньо-виховному процесі дослідницьких, творчих, інтерактивних методів;
- організація керованої дослідної, самостійної роботи студентів.

Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в освітньому процесі визначає організацію професійної діяльності вчителів на засадах всебічного врахування індивідуальних потреб і можливостей особистості, ставлення до неї як до свідомого і відповідального суб'єкту освітньо-виховної взаємодії. Сутнісною характеристикою особистісно-орієнтованого навчання є створення умов для індивідуальної самореалізації, розвитку особистісних якостей, формування ціннісного світогляду. Освітньо-виховний процес базується на визнанні принципу педагогічної взаємодії, стимулюванні індивідуальної й колективної творчості [4]. Гуманістична педагогіка зорієнтована на особистість, її відмінні ознаки: зміщення пріоритетів на розвиток психічних, фізичних, інтелектуальних, моральних та інших сфер особистості замість оволодіння обсягом інформації й формування визначеного кола умінь і навичок; зосередження зусиль на формуванні вільної, самостійно діючої особистості, громадянина, здатного робити обґрунтований вибір у різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях [3].

Технологія проведення особистісно-орієнтованих занять у закладах вищої освіти має таку структуру: інтерактивна ігрова та творчо-пошукова діяльність.

На етапі засвоєння, формування вмінь і навичок необхідно використовувати завдання на вибір:

- засобів навчальної діяльності (індивідуально, фронтально чи в групі; письмово або усно);

- засобів фіксації нового матеріалу (схема, план, таблиця, висновки тощо);
- завдань і способів їх виконання.

Доречно використання таких методів: заохочення; навчально-пізнавальна гра; створення ситуації успіху, інтересу до навчання; проблемна ситуація: яскраві наочно-образні уявлення; ситуація взаємодопомоги; виконання творчих завдань тощо.

На нашу думку, контроль знань відбувається за допомогою: групових і парних форм взаємоконтролю й взаємоаналізу, самоаналізу й самоконтролю (виправлення студентами помилок, осмислення їх причин); взаємо- і самооцінювання (словесне, рейтингове тощо). Для стимулювання дослідницької роботи студентів необхідно використовувати інтерактивне навчання у закладах вищої освіти.

Необхідно також зупинитися на професійному спілкуванні викладачів зі студентами у особистісно-орієнтованому освітньому просторі.

Педагогічне грамотне спілкування знімає у вихованців негативну емоційну напругу (страх, невпевненість); воно має викликати радість, бажання спільної діяльності.

Схарактеризуємо рівні спілкування, які можуть бути притаманні педагогам:

1) Примітивний - в основу ставлення до студента покладено примітивні правила й реакції поведінки - амбіції, самовдоволення, зловтіха. Викладач демонструє свою зверхність [2, с.56].

2) Маніпулятивний - взаємини зі студентом будуються на грі, суть якої полягає у бажанні будь-що виграти, використовуючи різні прийоми, лестоці. Студент при цьому є об'єктом маніпуляції. Він заляканий, інфантильний.

3) Стандартизований - домінує формальна структура спілкування. Спостерігається слабка орієнтація на особистість; викладач дотримується стандартів етикету, але така поведінка є поверховою.

4) Діловий – орієнтуючись на справу, викладач бере до уваги особистісні характеристики студента лише в контексті ефективності діяльності. Педагог дотримується стандартів етикету, визнає за студентом право на самостійність. Він для педагога є значущим залежно від внеску в спільну діяльність.

5) Особистісний — спілкування базується на глибокій зацікавленості до особистості студента, визнанні його самостійності. Вся діяльність педагога спрямована на розвиток духовності студента, особистісне спілкування стає спілкуванням духовним. Студенти довіряють викладачеві, він є для них авторитетом.

Кожен з майбутніх фахівців повинен створювати свій стиль спілкування. Сьогодні відомо безліч класифікацій стилів діяльності педагогів. Е.Г.Костяшкін за рівнем професійної етики й особливостями діяльності визначає такі чотири типи: «інтелектуальний», «вольовий», «емоційний», «організаторський» [2,с.22]. В.О.Кан-Каликом абстраговані негативні моделі поведінки педагогів на заняттях: «Монблан» – викладач «як гірська вершина над учнем»; «китайська стіна» – дистанція, обмежене спілкування; «локатор» – викладач будує взаємини вибірково, з тими, хто подобається; «гамлет» – педагог постійно вагається у власних діях; «глухар» – чує тільки себе [3, с.45]. А.Бойко, аналізуючи поведінку педагога у поєднанні з його педагогічною діяльністю та її результатами, виділяє моделі виховуючих взаємин педагогів і студентів. Образно вони названі так: «Оптиміст», «Об'єктивіст», «Ерудит», «Талант», «Умілець», «Душа», «Артист» [2, с.11].

Для педагогів будь-якої моделі взаємодії важлива емоційно-естетична виразність, уміння подати себе та створити обстановку власного самовираження й самоствердження. У досвідченого педагога, як правило, складається помітна тенденція до тієї чи іншої моделі, типу взаємин, які найповніше відповідають його індивідуально-психологічним особливостям. Для викладача з високою культурою спілкування характерними є: оптимальність вимог; педагогічний оптимізм; емоційний відгук; формування

колективних форм стосунків, відносин у колективі у освітньому процесі; створення атмосфери доброзичливості [2, с.66].

Поряд із достатньо широко впровадженими у освітню практику особистісно-орієнтованими підходами для формування професійної компетентності особистості активно розробляються новітні підходи XXI століття - акмеологічний та синергетичний. Національна стратегія розвитку освіти в Україні визначає пріоритетним проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства й держави [3].

Це позитивна самореалізація фахівця, яка обов'язково передбачає адекватну самосвідомість, усвідомлення своєї соціальної ролі, значимості власної особистості, свого інтелекту, знання традицій, оціночних норм, цінностей своєї професійної сфери [4].

Професійне акме – це психічний стан, у якому наявні максимальна змобілізованість, реалізованість усіх професійних здібностей, можливостей і резервів людини на конкретному етапі життя, це кульмінація, пік у професійному розвитку людини [5].

Професіоналізм розглядаємо як інтегральну психологічну характеристику фахівця, яка відображає рівень та характер оволодіння обраною професією, досягнення високої результативності праці, ефективне виконання посадових обов'язків у взаємодії з іншими людьми. Тому поняття професіоналізму охоплює три аспекти праці - професійну діяльність, професійне спілкування та особистість фахівця.

Використання акмеологічних технологій в освіті передбачає створення в освітньо-виховному процесі вищу умов для комплексної активізації резервних можливостей особистості майбутніх педагогів. Це розвиток саморегуляції (здатність людини керувати собою на основі сприйняття й усвідомлення актів своєї поведінки та психічних процесів), рефлексії (процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів) та креативності (творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування

принципово нових ідей) [5].

Синергетичний підхід у професійній діяльності майбутніх вчителів передбачає реалізацію низки інновацій, серед яких найважливішими вважаємо такі:

- самоосвіта - володіння здатністю та необхідністю поповнення і генерації знань, вміння орієнтуватися у складних базах даних і системах знань, необхідна умова професійної компетентності майбутнього вчителя;

- інтерактивне навчання як система відкритого діалогу, взаємозв'язку та спільного розв'язання проблемних ситуацій;

- особистісно-орієнтоване навчання - перетворення неорганізованих спрямувань особистості у творчі, інноваційні; здійснюється перехід до нових, модифікованих структур знань і поведінки;

- формування системно-креативного мислення, виявлення прихованого потенціалу та перспективних тенденцій власного розвитку[6].

Висновок. Підготовка вчителя в умовах модернізації освіти та інноваційних педагогічних технологій у сфері фундаментальної відкритої й безперервної освіти — це підготовка педагога відповідного рівня й профілю; конкурентоздатного на ринку праці; компетентної особистості, готової до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Особлива увага у дослідженні звернена на формування професійної компетентності майбутнього вчителя в освітньому процесі ЗВО. Це впровадження інноваційних форм й методів навчання, удосконалення засобів формування цілісного світогляду особистості, впровадження інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологій навчання й виховання, що забезпечують гармонійний розвиток особистості, її творчий потенціал, самореалізаційні можливості. **Викладач нового покоління – це:**

1. Людина, яка є **психологічно та емоційно компетентна**. Тобто педагог розуміє та приймає індивідуальну траєкторію розвитку студентів та їхніх потреб; життєрадісна особистість, яка вміє створити позитив у навчанні; толерантний, справедливий наставник, який розуміє внутрішній світ інших.

2. Лідер і менеджер. Це людина, яка бере відповідальність за успіх свого студента, ефективно працює у команді з іншими колегами; є радником, другом та помічником для студентів; постійно вчиться та різнобічно розвивається; носій високих етичних стандартів (тобто навчає прикладом).

3. Звільнений від стереотипів та успішний. Тобто викладач вміє створити середовище для ефективного навчання та розкриття таланту студента; знаходить цікавий матеріал для занять; успішно реалізовує себе через роботу; творчий, активний, звільнений від стереотипів, гнучкий (швидко реагує на зміни у зовнішньому середовищі).

4. Володіє презентаційними навичками. Ефективний комунікатор. Викладач є мовознавчо компетентним, тобто чітко, доступно, зрозуміло викладає матеріал, використовує нові технології, методи, засоби у освітньому процесі; підтримує принцип спільної відповідальності – викладач+батьки.

5. Формує знання та навички, які потрібні у сучасному освітньому просторі. Навчає студентів лідерству та командній роботі; розвиває критичне мислення й навички вирішення проблем; дає право вибору та вчить брати відповідальність за свій вибір, а також своїм прикладом демонструє навички для досягнення успіху в сучасному освітньому просторі.

Література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/344/2013>.

2. Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття: у пошуках перспективи. *Філософія освіти*. 2006. № 1(3). С. 6-12.

3. Безрукова В.С. Проективная педагогика: учебник для индустриально-педагог. техникумов и для студентов инженерно-педагогических специальностей. Екатеринбург : Деловая книга, 1999. С.12.

4. Галузинський В. М., Євнух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: навчальний посібник. Київ: Вища школа. 1995. С. 35.

5. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. для вузів. Київ : Академія, 2001. С. 22.

6. Скворцова С.О. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття. *Наука і освіта*. 2009. №10. С. 153-156.

**РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ
ЗА МОДЕЛЛЮ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС»
НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

*Риба О.В.,
вчитель зарубіжної літератури
ОПЗО «Тіква – Ор Самеах»*

Школа зараз знаходиться в дуже складному періоді свого існування. Змінюється час, рівень впливу цифрових технологій на людство зростає, сучасність ставить перед освітянами багато проблем і викликів. З одного боку, в світі відбувається інформаційна революція, пандемія, яка охопила всі країни, і, як наслідок, вимушені карантини, дистанційне навчання (до якого вчителі, виявилось, не готові). А з іншого боку, учень XXI століття. Не той класичний підліток, якого детально описав Руссо, а підліток, світогляд якого сформувався під впливом останніх десятиріч. Він знаходиться під впливом комп'ютера, відео, телебачення. Його кумирами є зірки телеекранів, поп зірки, герої серіалів. Батьки та вчителі поступово втрачають вплив на дитину.